

Ebelik Öğrencilerinin Mesleki İlgisi ve Algılarının Mesleki Karar Pışmanlığı ile İlişkisinin Belirlenmesi

Determination of the Relationship between Midwifery Students' Professional Interests and Perceptions with Professional Decision Regret

Gamze FIŞKIN SİYAHTAŞ¹, Eda Deniz YILMAZ²

Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

Sorumlu Yazar: Gamze FIŞKIN SİYAHTAŞ

E-mail: gamzefiskin@gmail.com

Gönderme Tarihi: 05.05.2023

Kabul Tarihi: 10.11.2023

ÖZ

Amaç: Ebelik bölümünde eğitim gören öğrencilerin mesleki ilgi ve algı düzeylerinin belirlenerek mesleki karar pışmanlığıyla ilişkisini incelemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte olan araştırmanın evrenini; Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi 2022-2023 eğitim öğretim yılında aktif kaydı bulunan Ebelik Bölümü öğrencileri oluşturmuştur (N=331). Ayrıca bir örnekleme yoluna gidilmeden tüm ebelik bölümü öğrencileri araştırmaya dâhil edilmiş olup toplam 307 öğrenciyi ulaşılmıştır (n=307). Araştırma verilerinin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Mesleki İlgisi Ölçeği, Ebelik Meslek Algısı Ölçeği ve Mesleki Karar Pışmanlığı Ölçeği kullanılmıştır. Veriler bilgisayar paket programında değerlendirilmiş ve p<0,05 değeri anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20,4±1,470 (Min:18, Max:26) olup, tüm sınıf düzeylerinde birbirine yakın oranlarda öğrenci sayısına ulaşılmıştır. Araştırmada öğrencilerin mesleki ilgilerinin yüksek (73,091± 11,691) ve mesleklerine bakış açılarının olumlu olduğu (74,775±8,731) ancak meslek seçimine dair karar pışmanlığı yaşadıkları (51,400±11,645) tespit edilmiştir. Yine yapılan çok değişkenli regresyon analizi sonucunda ise mesleki ilgi ve algı değişkenlerinin, mesleki karar pışmanlığıyla ilişkisini %28,5 oranında açıkladığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Öğrencilerin ebelik mesleğine yönelik ilgi ve algıları yüksek olsa da meslek seçimlerinden memnun olmadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ebelik öğrencileri, mesleki ilgi, mesleki algı, mesleki karar pışmanlığı

ABSTRACT

Aim: Determining the professional interest and perception levels of the students studying in the midwifery department and examining its relationship with professional decision regret.

Method: The universe of the research, which is descriptive and correlational type, is consisted of the students of Marmara University Faculty of Health Sciences, Midwifery Department students who were actively enrolled in the 2022-2023 academic year (N=331). In addition, all midwifery students were included in the study without sampling, but only 307 students were reached (n=307). Personal Information Form, Professional Interest Scale, Midwifery Occupation Perception Scale and Professional Decision Regret Scale were used to collect the research data. The data were evaluated in the computer package program and the p<0.05 value was considered significant.

Results: The average age of the students participating in the study was 20.4±1.470 (Min:18, Max:26), and the number of students at all grade levels was close to each other. In the study, it was determined that the students' professional interests were high (73.091± 11.691) and their perspectives on their profession were positive (74.775±8.731), but they had regrets about their choice of profession (51.400±11.645). Moreover, as a result of the multivariate regression analysis, it was determined that the variables of professional interest and perception explained the relationship with regret of professional decision at a rate of 28.5%.

Conclusion: Although the students' interest and perception towards the midwifery profession were high, it was observed that they were not satisfied with their choice of profession.

Keywords: Midwifery students, professional interest, professional perception, professional decision regret

1. GİRİŞ

İnsanlığın var oluşundan itibaren icra edilen ebelik, küresel değişimle birlikte gelişmeye devam eden, bir bebeğin dünyaya gelişine yardımcı olan, insandan insana bağ kuran önemli bir meslek grubudur (Atasoy ve Ermin, 2016; Kızılc

Çakaloz ve Çoban, 2019). Ebelik mesleği anlayış ve sabır gerektirdiğinden bu mesleği tercih eden bireylerin, mesleğin sınırlarını, avantajlı ve dezavantajlı yönlerini, çalışma şartlarını ve düzenlerini bilmeleri gerekmektedir. Ayrıca mesleğin

bireysel ilgi alanlarına hitap edip etmediğini algılamaları ve bu algı sonucunda da mesleki karar pişmanlığı yaşamamaları beklenir (Atasoy ve Ermin, 2016; Ay, Keçe, İnci, Alkan ve Acar, 2018). Günümüzde mesleki bilgilendirmelerin yeterli olmaması ve kişisel araştırmalar doğrultusunda hareket edilmemesi bireylerin kendilerine uygun olmayan bir mesleği seçmek zorunda kalmalarına neden olabilir (Akça, Gökyıldız Sürücü, Akbaş ve Şenoğlu, 2019).

Meslek tercihi; bireylerin bilgisi, ilgisi ve becerilerini meslek seçimine yansıtması şeklinde tanımlanmaktadır (Eryetiş, 2016; Çetin, Şentürk ve Alacalar, 2015; Holland, 1996).). Bu süreçte, mesleki etkinliği gerçekleştirirken ve gerçekleştirdikten sonra elde edilen tatmin duygusu, doyum ve istekli olma gibi duygular mesleki ilgi olarak nitelendirilir (Kadı ve Selçuk, 2012). Mesleki ilgi, başarı ve tatmini etkilediği gibi bireyin çalışma hayatında, işin kalitesinde, işçi-işveren ilişkisinde de kilit rol oynamaktadır (Low ve Rounds, 2006; Yaman, Gerçek ve Soran, 2008). Bunun yanında kişinin akılsal, duyuşsal ve eylemsel açıdan ne istediğini bilmesi, iş hayatında başarılı ve huzurlu olması, toplumun olumlu şekilde etkilenmesi ve söz konusu meslek grubuna birtakım yenilikler getirilmesi için de mesleki ilgi düzeyinin yüksek olması beklenmektedir (Akyüz, 1978). Çünkü mesleki ilgi düzeyi bireylerin karar verme, var olan veya olası problemleri çözme ve hayatın bireye getirdiği fırsatları anlamlandırma sürecinde oldukça büyük önem taşımaktadır (Akça, Gökyıldız Sürücü, Akbaş ve Şenoğlu, 2019). Akıl veya duygunun ürünü olarak alınan bu kararlar, bireye tatmin ya da pişmanlık yaşatabilmektedir (Erdurcan ve Kırdök, 2017).

Bireylerin; ilgi alanları, dünya görüşü, karakteri, fikir ve görüşleriyle uyumlu bir kariyer planı yapmaları gerekmektedir. Meslek seçimi açısından alınan kararın bu uyumu göstermemesi pişmanlık durumunu kaçınılmaz hale getirebilir (Brehaut, O'Conner, Wood, Hack, Siminoff, Gordon ve ark, 2003; Erdurcan ve Kırdök, 2017). Üniversite eğitime başladığı andan itibaren tercih edilmiş bölümün meslek yapısına ait bilgilerine ayrıntılı olarak hakim olan birey, bundan olumlu ya da olumsuz yönde etkilenebilir. Bu sonuç mesleki karar pişmanlığının ne yazık ki eğitim döneminden itibaren başlayabileceğinin bir göstergesi gibidir (Erdurcan ve Kırdök, 2017).

Pek çok öğrenci üniversiteye giriş yaptıktan sonra seçimleriyle ilgili pişmanlık yaşadığını söylese de mevcut düzeni bozma ve tekrar sınava girmek istememe, sınavın olumsuz bir şekilde sonuçlanması endişesi yaşama gibi sebeplerle eğitim gördüğü bölümden devam etmektedir (Erdurcan ve Kırdök, 2017). Sonuç olarak mesleki doyuma ulaşmamış, mutsuz ve zoraki şekilde işini yapan çalışma grupları ortaya çıkmaktadır. Ancak ebelik mesleğini istemeden sürdüren bireylerin toplum ve aile sağlığı açısından risk oluşturarak olumsuz sonuçlar yaratabileceği unutulmamalıdır (Halldorsdottir ve Karlsdottir, 2011). Her ne meslek grubundan olursa olsun öğrencilerin; mesleki karar pişmanlıklarının ve bu pişmanlıkları etkileyen faktörlerin belirlenmesi, pişmanlıkların önüne geçebilecek yolların bulunabilmesine ışık tutacaktır (Erdurcan ve Kırdök, 2017).

Bu bilgilerden yola çıkılarak geleceğin sağlık profesyonellerinden olan ebelik öğrencilerinin ebelik mesleğine yönelik ilgi ve algı düzeylerini belirleyerek mesleki karar pişmanlıklarıyla ilişkisi araştırılmak istenmiştir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Çalışmada tanımlayıcı ve ilişki arayıcı araştırma türü kullanılmış olup, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebeler öğrencilerinin mesleki ilgi ve algı düzeylerinin belirlenerek karar pişmanlığıyla ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri mesleki ilgi, algı iken bağımlı değişken mesleki karar pişmanlığıdır.

2.2. Araştırma Soruları

- Ebeler öğrencilerinin mesleki ilgi ve algıları ne düzeydedir?
- Ebeler öğrencileri mesleki karar pişmanlığı yaşamış mıdır?
- Ebeler öğrencilerinin mesleki ilgi, ilgi ve pişmanlıkları arasında ilişki var mıdır?

2.3. Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini; Marmara Üniversitesi Sağlık Fakültesi 2022-2023 eğitim öğretim yılında aktif kaydı bulunan Ebeler Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Ayrıca bir örnekleme yoluna gidilmeden tüm Ebeler Bölümü öğrencileri araştırmaya dâhil edilmiştir. 2022-2023 güz yarıyılında toplam 331 öğrencinin kaydı bulunmaktadır (N=331). Ancak 13 öğrenci araştırmaya katılmak istememiş, 11 öğrenciye ulaşılamamış ve 307 öğrenciyle çalışma tamamlanmıştır (n=307).

2.4. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

- 2022-2023 eğitim öğretim yılında aktif şekilde öğrenimine devam etmek,
- Araştırmaya katılmayı kabul etmektir
- Aktif şekilde öğrenimine devam etmeyen ve araştırmaya katılmak istemeyen öğrenciler kapsam dışında bırakılmıştır.

2.5. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Ebeler Meslek Algısı Ölçeği, Mesleki İlgi Ölçeği ve Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği birleştirilerek oluşturulan 50 soruluk bir anket kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilere ait sosyodemografik özellikler ve araştırma için gerekli olduğu düşünülen toplam 10 sorudan oluşan formdur. Sorular literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (Kaysi, 2021).

Ebelik Meslek Algısı Ölçeği: Ebelik Meslek Algısı Ölçeği: Bu ölçek Bilgin ve Doğan Merih tarafından 2021 yılında geliştirilmiştir. Ölçek üç boyut ve 16 maddeden oluşan beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçek maddeleri (1) Hiç katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle katılıyorum şeklinde kodlanarak puanlanmaktadır.

Faktör 1: 1, 2, 3, 4, 5, 6. maddeler bu faktör altında toplanmıştır. Bu faktör "Rol Algısı" olarak adlandırılmıştır.

Faktör 2: 7, 8, 9, 10, 11, 12. maddeler bu faktör altında toplanmıştır. Bu faktöre "Profesyonellik Algısı" olarak adlandırılmıştır.

Faktör 3: 13, 14, 15, 16. maddeler bu faktör altında toplanmıştır. Bu faktör "Görev-Sorumluluk Algısı" olarak adlandırılmıştır.

Ölçekte yer alan hiçbir madde tersten puanlanmaz. Ölçekten elde edilen en düşük toplam puan 16, en yüksek toplam puan 80'dir. Yüksek puan, olumlu mesleki algısı ve mesleki görüşleri ifade ederken, düşük puan ise olumsuz mesleki algısı ve mesleki görüşleri ifade etmektedir. Ölçeğin tamamının Cronbach's Alphası 0,865 olarak belirtilmişken bu çalışma için 0,914 olarak belirlenmiştir.

Mesleki İlgililik Ölçeği: Kaysi (2021) tarafından geliştirilen ölçek dört faktörlü ve 19 maddelidir (Kaysi, 2021). Ölçeğin tamamı veya alt boyutları için ölçek maddelerine verilen yanıt ortalamasının 1,00 – 1,80 arasında olması çok düşük, 1,81 – 2,60 arasında olması düşük, 2,61 – 3,40 arasında olması orta, 3,41 – 4,50 arasında olması yüksek ve 4,21 – 5,00 arasında olması ise çok yüksek şeklinde belirtilmiştir. (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3 – Kararsızım, 4 – Katılıyorum, 5 – Kesinlikle katılıyorum). Ölçekteki 7. madde ters puanlandırılmaktadır. Faktör ve doğrulayıcı analizleri yapılan ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,923 olarak tespit edilmiş olup bu çalışma için 0,956 olarak hesaplanmıştır.

Mesleki Karar Pışmanlığı Ölçeği: Brehaut ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen Karar Pışmanlığı Ölçeği 5 maddeden ve tek boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır (Brehaut, O'Connor, Wood, Hack, Siminoff, Gordon ve ark, 2003). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik, güvenirlik çalışması Erdurcan ve Kırdök (2017) tarafından yapılmıştır. Orijinal formunda ölçek, "1" Tamamen Katılıyorum, "5" Hiç Katılmıyorum arasında 5'li likert derecelendirmeye sahiptir ve 2 ve 4. Maddeleri ters kodlanmaktadır (Erdurcan ve Kırdök, 2017). Puanların hesaplanmasında ise, önce her bir madde için işaretlenen değerden 1 çıkarılır. Çıkan değer her bir madde için ayrı ayrı toplanır ve 5 madde için toplam puan elde edilir. Bu skor beş ile çarpılarak 0-100 arası bir değer elde edilir. Ölçeğin Türkçe formu geliştirilirken Erdurcan ve Kırdök (2017) uygulamada rastlanan problemleri dikkate alarak, yanlış anlaşılmalara önlemek ve ölçeğin uygulanması, değerlendirilmesinde nesnelliği sağlamak ve puanlamaların hesaplanmasını kolaylaştırmak amacıyla Türkçe formunda ölçek "1" Hiç Katılmıyorum, "5" Tamamen Katılıyorum arasında 5'li likert tipi derecelendirmeye göre düzenlenmiştir. Bu nedenle Türkçe formunda 1., 3. ve 5. maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçeğin

puanlanmasında, üç maddenin puanları ters çevrildikten sonra, her değerden 1 çıkarılır. 5 madde toplanarak toplam puan elde edilir. Çıkan bu skor beş ile çarpılarak 0-100 arası bir değer elde edilir. Hesaplanan puandaki 0 ile 100 arasındaki artış karar pışmanlığının arttığını gösterir. Ölçekten alınan puan 0-24 arasında ise "karardan hiç pışman değil", 25-49 arası "karardan biraz pışman", 50-74 arası "karardan dolayı pışman", 75-100 arası ise "karardan dolayı çok pışman" olduğu söylenebilir. Farklı gruplarla uygulanan ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0,810-0,920 arası değerler bulunmuş olup bu çalışma için 0,901 olarak saptanmıştır.

2.6. Verilerin Toplanması

Yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak araştırmacılar tarafından yapılan anketler ortalama 10 dk sürmüştür. Veriler Aralık 2022-Şubat 2023 tarihleri arasında Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü'nde toplanmıştır.

Araştırma için Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan izin (24/11/2022 tarih ve 93 sayılı onam), dekanlıktan kurum izni ve araştırmaya dâhil edilecek öğrencilerden de yazılı onamlar alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapan yazarlardan izinleri alınmıştır.

2.7. Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 20.0 paket programında değerlendirilmiştir. Sayı, yüzde, frekans gibi tanımlayıcı istatistikler, normallik analizi sonucuna göre parametrik ve nonparametrik karşılaştırma testleri uygulanmıştır (Independent t testi, Oneway ANOVA, Kruskal Wallis, Mann Whitney). Değişkenler arası ilişkiler Pearson korelasyon analiziyle değerlendirilmiştir. Anlamlılık için $p < 0.05$ değeri kullanılmıştır. Çok değişkenli doğrusal regresyon analiziyle de bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken arasındaki ilişkisi incelenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan 307 öğrencinin yaş ortalaması $20,4 \pm 1,470$ (Min:18, Max:26) olup, tüm sınıf düzeylerinde benzer oranlarda öğrenci sayısına ulaşılmıştır. Öğrencilerin %83,4'ü en uzun süre büyükşehirde yaşadığını ifade ederken, %63,5'i gelirin giderine eşit olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılarının tamamı bekar olmakla birlikte %89,3'ünün çalıştığı, %90,9'unun Anadolu lisesinden mezun olduğu ve %48,5'inin üniversitede ilk tercihini ebelik bölümünden yana kullandığı saptanmıştır. Tercihini kendi fikriyle gerçekleştirenler %44,3'lük bir kısmı oluştururken, mezuniyet sonrası mesleğini icra etmeyi planlayanların oranı %90,9 olarak tespit edilmiştir. Tablo 1'de öğrencilerin demografik bilgileri detaylandırılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçeklere ait aldıkları toplam puan ortalamaları ve diğer bilgilere ait detaylı veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1. Ebelik Öğrencilerinin Demografik Bilgilerinin Dağılımı (n=307)

Değişkenler	n	%	Ortalama±SS (min-max)
Yaş	307	100	20,443 ± 1,470 (18-26)
Sınıf	1	69	22,5
	2	80	26,1
	3	75	24,4
	4	83	27,0
En uzun süre yaşanan yer	Büyükşehir	256	83,4
	Köy/Kasaba/İlçe	51	16,6
Aile gelir düzeyi	Gelir giderden az	84	27,4
	Gelir gidere eşit	195	63,5
	Gelir giderden fazla	28	9,1
Medeni durum	Bekar	307	100,0
Çalışma durumu	Evet *	274	89,3
	Hayır	33	10,7
En son mezun olunan okul	Anadolu lisesi	279	90,9
	Sağlık meslek lisesi	13	4,2
	Meslek lisesi/açık öğretim	15	4,9
Üniversite tercih sırası	İlk tercih	149	48,5
	2 ve üzerinde tercih sırası	158	51,5
Tercih sebebi	Kendi kararı olanlar	136	44,3
	Başkasının fikriyle karar alanlar	68	22,1
	Puanına göre tercih edenler	72	23,5
	İstemedi/zorla seçenler	10	3,3
	Sebebi olmayan/ iş imkânı çok diye düşünenler	21	6,8
Mezuniyet sonrası mesleği icra etme fikri	Evet	279	90,9
	Başka alanda çalışmak isteyen	15	4,9
	Ebelik dışında ama yine sağlık alanında çalışmak isteyen	13	4,2
TOPLAM	307	100	

*7 kişi part time olarak çalışıyor

Tablo 2. Ölçeklerin ve Alt Gruplarının Toplam Puan Ortalamaları ve Güvenirlik Katsayıları (n=307)

	min	max	Ortalama (X̄)	Standart sapma (± SS)	Cronbach Alpha	
MiÖ*	Mesleki Hazır Bulunuşluk	7	35	27,101	4,974	0,836
	Kendini Geliştirme	5	25	17,029	3,987	0,815
	Meslek Seçim Farkındalığı	5	25	20,804	3,234	0,765
	Mesleğini Başkalarına Önerme	2	10	8,156	1,723	0,803
	TOPLAM PUAN	30	95	73,091	11,691	0,914
EMAÖ**	Rol Algısı	6	30	28,423	3,408	0,936
	Profesyonellik Algısı	6	30	27,895	3,446	0,878
	Görev/Sorumluluk Algısı	4	20	18,456	2,392	0,835
	TOPLAM PUAN	16	80	74,775	8,731	0,956
MPÖ***	TOPLAM PUAN	20	100	51,400	11,645	0,901

Mesleki İlgil Ölçeği*, Ebelik Meslek Algısı Ölçeği**, Mesleki Karar Pışmanlığı Ölçeği***

Öğrencilerin mesleki ilgilerinin yüksek ($\bar{X}=73,091 \pm 11,691$ ve madde puan ortalaması =3,84) ve mesleki ilgi/görüşlerinin olumlu olduğu ($\bar{X}=74,775 \pm 8,731$) fakat ebelik mesleği seçimlerine dair mesleki karar pışmanlığı yaşadıkları ($\bar{X}=51,400 \pm 11,645$) tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki ilgi düzeylerinde yaş ($F=0,722$, $p=0,487$), gelir düzeyi ($F=2,165$, $p=0,056$), en

uzun süre yaşanan yer ($t=0,008$, $p=0,993$), çalışma durumu ($t=1,165$, $p=0,251$) ve en son mezun oldukları okul ($F=1,847$, $p=0,160$) arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ancak Tukey analizi sonrasında 2. sınıflarda en düşük, 4. sınıflarda ise en yüksek mesleki ilgi puan ortalamalarına sahip oldukları saptanmıştır ($F=3,629$, $p=0,013$). Ebeliğin tercih sıralamasının da mesleki ilgi düzeylerini etkilediği ve ilk sırada

seçen öğrencilerin puan ortalamalarının en yüksek olduğu bulunmuştur ($t=2,353$, $p=0,019$). Ebelik mesleğini kendi fikriyle ya da isteyerek tercih edenlerde ($F=8,340$ $p=0,000$) ve mezun olduktan sonra bu mesleği icra etme fikri bulunanlarda ($F=17,123$ $p=0,000$) anlamlı sonuçlar tespit edilmiştir.

Ebelik mesleği algı düzeylerinde yaş ($X^2=1,435$, $p=0,488$), sınıf ($X^2=5,606$, $p=0,132$), gelir durumu ($X^2= 3,258$, $p= 0,196$), en uzun süre yaşanan yer ($Z=-1,503$, $p=0,133$), çalışma durumu ($Z=-0,303$, $p=0,762$), en son mezun olunan okul ($X^2=0,413$ $p=0,813$), tercih sırası ($Z=-1,410$, $p=0,159$), tercih sebebi ($X^2=3,377$ $p=0,497$) ve mezuniyet sonrası mesleği icra etme fikri ($X^2=1,043$, $p=0,594$) gibi özelliklerin etkili olmadığı bulunmuştur.

Mesleki karar pişmanlığının ise; yaş ($X^2=0,720$, $p=0,698$), sınıf ($X^2=3,972$, $p=0,264$), gelir durumu ($X^2=1,470$, $p=0,480$), en uzun süre yaşanan yer ($Z=-0,131$, $p=0,896$), çalışma durumu ($Z=-0,085$, $p=0,932$) ve en son mezun olunan okul ($X^2=0,560$, $p=0,756$) gibi faktörlerle ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak ebelik bölümünün tercih sırası 2 ve üzerinde olanlarda ($Z=-2,239$, $p=0,025$), ebelik mesleğini kendi fikriyle ya da isteyerek tercih edenlerde ($X^2=34,407$, $p=0,000$) ve mezun olduktan sonra bu mesleğe icra edeceklerini ifade edenlerde ($X^2=15,876$, $p=0,000$) Mesleki Karar Pişmanlık Ölçeğinden yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir.

Ölçekler arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ölçekler arasındaki ilişki düzeyleri Tablo 3'te detaylı şekilde verilmiştir. Yapılan çok değişkenli regresyon analizi sonucunda ise mesleki ilgi ve algı değişkenlerinin mesleki karar pişmanlığıyla ilişkisini %28,5 oranında açıkladığı tespit edilmiştir (Adjusted $R^2= 0,285$, $p=0,000$)

Tablo 3. Ölçekler Arası Korelasyonel Dağılım ($n=307$)

	Mesleki İlgi Ölçeği	Ebelik Meslek Algısı Ölçeği	Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği
Mesleki İlgi Ölçeği	r 1,00		
	p -		
Ebelik Meslek Algısı Ölçeği	r 0,562**	1,00	
	p 0,000	-	
Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği	r 0,582**	0,415**	1,00
	p 0,000	0,000	-

*düşük, **orta, ***yüksek, ****çok yüksek düzeyde ilişki

4. TARTIŞMA

Araştırma, ebelik öğrencilerinin mesleki ilgi ve algılarının mesleki kararlarıyla ilişkisini incelerken bir yandan da bu üç olgu arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, bu ilişkiler aracılığıyla tespitler ve öneriler yapmayı hedeflemiştir. Bu yönüyle çalışma sonuçlarının akademisyenler, eğitim sistemi kademelerinde görevli diğer yetkililer ve daha pek çok meslek grubuna faydalı olabileceği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan 307 öğrencinin verileri genel olarak incelendiğinde; katılımcıların mesleki ilgilerinin yüksek ve mesleki algılarının/

görüşlerinin olumlu olduğu ancak ebelik mesleğine dair mesleki karar pişmanlığı yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucunda ebelik tercih sırasının meslek algısını anlamlı düzeyde etkilemediği ancak mesleki ilgi ve karar pişmanlığına ciddi bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü meslek algısı çoğunlukla toplumsaldır, genellemelere dayanır, özel araştırmalar yapılmadıkça ve birey aksini kendisi keşfetmedikçe sadece kulaktan kulağa yayılmış fikirlerdir (Ay, Keçe, İnci, Alkan ve Acar, 2018; Yücel, Ünal., Özdemir, Koyuncu ve Çakmak, 2018). Katılımcıların mesleki ilgi düzeyleri ise 2. sınıflarda en düşük, 4. sınıflarda en yüksek çıkmıştır. Bunun sebebinin dönemsel olarak alınan derslerle alakalı olduğu düşünülmektedir. Öğrencilere ilk yılda temel tıp eğitimi ve genel ebelik bilgileri öğretilirken ilerleyen yıllarda bu bilgiler özelleşir, uygulamalı hale geçer ve meslek detaylıca öğrenilmiş olur. Eğitiminin ilk yılını henüz tamamlamış, mesleki öğretilerden ziyade temel tıp eğitimi alan 2. sınıf öğrencilerinin mesleki ilgilerinin düşük olması; buna karşılık neredeyse mezun olmak üzere olan, uygulamalı dersler görmüş, sunumlar ve projeler hazırlamış, stajlara çıkıp hastalarla ve çalışma sahasıyla yüz yüze gelmiş 4. sınıf öğrencilerinin mesleki ilgilerinin yüksek olmasının sebebinin düşük sınıf düzeylerinin müfredatta henüz ilerlememiş olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. En düşük ilgi düzeyinin birinci değil ikinci sınıflardan çıkmasının gerekçesinin ise birinci sınıf öğrencilerinin henüz keşif ve öğrenim sürecine yeni başlamış, motivasyonları yüksek, her tür bilgiye ve öğrenmeye açık olmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde konuya bu yönleriyle değinilmiş bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmada sorgulanan tercih nedeni ve mesleğin bireysel arzusuyla seçilip seçilmediği önemli bir noktadır ve belki de 'sorun' şeklinde anılan unsurların gerekçesidir. Araştırmanın sonucuna göre ebelik mesleğini kendi fikriyle ya da isteyerek tercih edenler mezun olduktan sonra bu mesleği icra etme fikrine sahiptir. Bilgin ve Ocakçı'nın (2011) 834 öğrenciyle yaptığı çalışmada ebelik mesleğini isteyerek seçme oranının %65,9; Ay ve ark.'nın (2018) 312 öğrenciyle yaptığı çalışmada %57,1; Çitil Canbay ve ark.'nın (2020) 290 öğrenciyle yaptığı çalışmada %40,7 olduğu ortaya çıkmıştır (Bilgin ve Ocakçı, 2011; Ay, Keçe, İnci, Alkan ve Acar, 2018; Çitil, Çitil ve Özcan, 2020). Bu araştırma kapsamında ebelik mesleğini isteyerek tercih edenlerin oranının ise %44,3 olduğu saptanmış olup genelleme yapılmak istenirse; yakın dönemde yapılmış araştırmalarda ebelik mesleğini isteyerek seçme oranı daha düşükken, uzak dönemdeki çalışmalarda bu oran daha yüksektir (Yücel, Tuna Oran ve Yüksel, 2017; Ay, Keçe, İnci, Alkan ve Acar, 2018; Yücel, Ünal., Özdemir, Koyuncu ve Çakmak, 2018). Bunun sebeplerinin ise yıllar içerisinde yaşanan mesleki deformasyonla hekimlerin doğum eyleminde daha aktif rol oynaması, sezaryen operasyonlarının kadınlar tarafından bir doğum şekli olarak benimsenmesi, genç öğrencilerin mesleğin içerik ve detaylarını yeterince bilmemesi, meslek hakkındaki olumsuz ve kalıplaşmış mitler, çalışma şartları vb. pek çok etkenden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çitil Canbay ve ark.'nın (2020) bu çalışmayla benzer olarak ulaştığı sonuçlardan biri de katılımcıların ebelik mesleği ile ilgili görüşlerinin olumlu olmasıdır (Çitil, Çitil ve Özcan, 2020). Bir diğer çalışmada da sınıf düzeyi arttıkça ebelik mesleğine olan ilgi ve olumlu fikirlerin de arttığı görülmüştür (Dinç, Cangöl ve Söğüt, 2017). Buna göre ebeliği eğitimle birlikte daha yakından tanıyan, mesleğin inceliklerini keşfeden bireyler bu mesleğe karşı olumlu fikirler geliştirmiştir çıkarımını yapmak mümkündür (Çitil, Çitil ve Özcan, 2020).

Araştırmanın bir diğer sonucu ebelik öğrencilerinin mesleki ilgilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde Yücel ve ark.'nın (2017) yaptığı benzer bir çalışmanın sonuçlarına göre de ebelik öğrencileri 'tekrar ebelik mesleğini tercih eder miydin?' sorusuna %60,5 oranında evet cevabını vermiş ve %80,8'i mesleği sevdiğini %84,4'ü ise mesleğini severek yapacağına inandığını ifade etmiştir (Yücel, Tuna Oran ve Yüksel, 2017). Bu çalışmada ulaşılan sonuca göre de öğrencilerin ebelik mesleğine karşı ilgi ve görüşleri pozitif olmasına rağmen mesleğe dair karar pişmanlığı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Sonuçlar, öğrencilerin ebelik mesleğine yönelik her ne kadar ilgi ve memnuniyet hissetseler de pişmanlık veya doyumumsuzluk da yaşadığını göstermektedir. Bireylerin ebeliğe karşı memnuniyet ve ilgi hissediyorken pişmanlık / tatminsizlik yaşamaları, sorunun mesleğin kendisinde değil saha uygulamasında olduğuna işaret ediyor olabilir. Bunun düzeltilmesi açısından mesleki iyileştirmelerin yapılması, sorunların tespiti açısından daha fazla sayıda ve daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılması, ebelerin saha ve şartlar hakkındaki görüşlerinin açık uçlu olarak alınması önerilmektedir.

Ebelik bölümünün tercih sırasının da mesleki ilgi düzeylerini etkilediği ve ebeliği ilk sırada seçen öğrencilerin mesleki ilgilerinin en yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleğe merak ve istekleyaklaşan öğrencilerin tercihlerine de bunuyansıtmasıyla bu sonucun ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Mesleki doyum, seçiminden dolayı pişmanlık yaşamayan, işini severek ve isteyerek yapan sağlık profesyonelleri demektir. Yine Yücel ve ark.'nın (2017) çalışmasında katılımcılar, ebeliğin toplumsal statüsünü sırasıyla orta-kötü-iyi şeklinde değerlendirmiştir. Aynı araştırmanın bir başka sonucu da öğrencilerin maaş, iş bulma, tanıdık mekanları tercih etme fikrinden ziyade mesleki doyuma ulaşma arzusunda olmalarıdır (Yücel, Tuna Oran ve Yüksel, 2017). Dinç ve ark.'nın (2017) araştırmasına benzer olarak bu çalışmada da ebelik öğrencilerinin neredeyse tamamı mezun olduktan sonra mesleğe devam edeceklerini ifade etmişlerdir (Dinç, Cangöl ve Söğüt, 2017).

Araştırma sonucunda ebelik öğrencilerinin, ebelik mesleğine dair ilgi ve algılarının yüksek olduğu, ilerleyen süreçte neredeyse tamamının mesleklerini icra etmeyi düşündükleri ancak mesleki pişmanlıklarının da bir o kadar fazla olduğu belirlenmiştir. Bu tezatlığın sebebi daha önce de değinildiği gibi toplum gözünde ebeliğin negatif statüsü, iş tanımının uygulanamaması, çalışma koşulları gibi olumsuz etkenlerin varlığına rağmen iş imkanının ve çalışma sahasının geniş olması, kamu personeli seçilme aşamasının diğer mesleki gruplara nazaran kolay olması gibi gerekçelerle mesleki

tatmine ulaşılmaya da devam edilmesidir. Mevcut sorunu çözebilmek için ebelerin meslek tanımına uygun faaliyetlerde bulunabilmesi, sahip olduğu sorumlulukları kendi başına alabilmesi gerekmektedir. Bu konuda yetkili birimlerce mesleki iyileştirmelerin yapılması, ekibin güven ve uyum içerisinde, her birinin kendi görev tanımlarına uygun, bir diğerinin sorumluluğu ve yetki alanına müdahale etmeyecek şekilde görevlendirilmesi ve çalışanların motive edilerek desteklenmesi önerilmektedir. Genel olarak literatür incelendiğinde konuya bu açılarından yaklaşan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Pişmanlık ilgi ve algı üzerine daha fazla çalışma yapılmasının hem literatüre hem de eğitim mensuplarına katkıda bulunacağına inanılmakta ve tavsiye edilmektedir.

Literatürdeki çalışmalar mesleki karar pişmanlıklarının mesleki ilgi ve algıdan çok medeni durum gibi demografik ya da çalışma koşulları gibi diğer değişkenlerden kaynaklandığını göstermektedir (Afşar Doğrusöz, Polat, Yeşilyurt Ve Göktepe, 2022; Özdemir, Temiz ve Akın 2020, Marcatto ve Ferrante 2008). Ancak ebelik mesleğinin; garanti meslek olarak görülmesi, çalışma sahasının çeşitliliği, kolay atanma vb. sebeplerle ebelik bölümünün tercih edilmesi mesleğe karşı ilgiden değil, gelecek kaygısından kaynaklandığını göstermektedir (Çitil, Çitil ve Özcan, 2020).

5. SONUÇ

Sonuç olarak ebelik öğrencilerinin ebelik mesleğine genel olarak sıcak yaklaşan ancak karar pişmanlığı da yaşayan bireylerden meydana geldiği tespit edilmiştir. Literatürdeki çalışmalar; ebelik öğrencilerinin bilgi eksiklerinin tespit edilmesi, ebeliğin statüsünün yükseltilerek toplum bireylerinin bilinçlendirilmesi, kalıplaşmış yanlışların doğrulanması, mesleki iyileştirilmelere gidilerek dejenere olmuş mesleğinin görev ve sorumluluklarının tamamının yeniden ebelere teslim edilmesi hem öğrencilere hem de toplum ve sağlık hizmetlerine katkıda bulunması açısından önemli olduğunu göstermektedir. Konuyla ilgili araştırmaların detaylandırılması ve yorumlanarak hayata yeni projeler / değişiklikler geçirilmesi öğrencilerin ebeliğe bakış açısının değişmesini, pişmanlık etkenlerinin belirlenerek iş yaşantısında huzur ve doyuma ulaşılmasını kolaylaştıracaktır. Bu sebeple mesleki karar pişmanlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi, yeni çözüm önerileri getirilebilmesi için daha kapsamlı ve örneklem sayısının / merkezinin artırılarak yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir.

TEŞEKKÜR

Araştırmaya katılarak destek olan tüm Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü öğrencilerine teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- [1] Afşar Doğrusöz L, Polat Ş, Yeşilyurt, T., Göktepe, N. (2022). Hemşirelerin bireysel ve mesleki özellikleri ile mesleki karar

- pişmanlıklarının işten ayrılma niyetlerine etkisi. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2022;9(2):311-321
- [2] Akça E, Gökyıldız Sürücü Ş, Akbaş M, Şenoğlu A. Ebelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeyleri ile meslek algıları arasındaki ilişki. Çukurova Medical Journal. 2019; 44:621-631
- [3] Akyüz Y. Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri, 1848-1940. Doğan Basımevi, Ankara, 1978, ss.332.
- [4] Atasoy I, Ermin C. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin mesleklerine bakış açısının incelenmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2016;6(2):83-91.
- [5] Ay F, Keçe M, İnci İ, Alkan N, Acar G. Ebelik öğrencilerinin meslek algıları ve kariyer planlarını etkileyen faktörler. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi. 2018;7(2):74-82.
- [6] Bilgin Z., Doğan Merih Y. Development and validation of midwifery vocational perception scale. Journal of Midwifery and Reproduction Health. 2021;9(4):1-9.
- [7] Bilgin Z, Ocakçı A.F. Ebelik Öğrencilerinde mesleki güdülenme. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2011;14(3):40-46.
- [8] Brehaut JC, O’Connor AM, Wood TJ, Hack TF, Siminoff L, Gordon E, Feldman-Stewart D. Validation of a decision regret scale. Medical Decision Making. 2003;23(4):281-292.
- [9] Çetin A, Şentürk M, Alacalar A. Mesleki ilgi alanı ve kişisel ahlak felsefesinin girişimcilğe yönelik tutum ve girişimcilik niyetine etkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2015;15(2):23-56.
- [10] Çitil Canbay F, Çitil ET, Özcan SK. Ebelik öğrencilerinin ebelik mesleği hakkındaki görüşleri ve mesleğe yönelik beklentileri. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;9(1):1-6.
- [11] Dinç A, Cangöl E, Söğüt S. Ebelik öğrencilerinin mesleki tercih hakkında düşünceleri. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2017;2(2):15-23.
- [12] Erdurcan S, Kırdök O. Mesleki karar pişmanlığı ölçeği: adaptasyon, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017;13(3):1140-1150.
- [13] Eryetiş MV. Meslek seçimi ve mesleki rehberlik. Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi. 2016;44:1-17.
- [14] Halldorsdottir S, Karlsdottir SI. The primacy of the good midwife in midwifery services: an evolving theory of professionalism in midwifery. Scandinavian Journal of Caring Sciences. 2011;25:806-17.
- [15] Holland JL. Exploring careers with a typology: what we have learned and some new directions. American Psychologist. 1996;51(4):397.
- [16] Kadı A, Selçuk G. İlköğretim okul yöneticilerinin öğretmenleri güdüleme davranışları ile öğretmenlerin mesleki ilgi düzeylerinin incelenmesi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2012;10(2):3-22.
- [17] Kaysı F. Mesleki İlgi Ölçeği’nin geliştirilmesi ve uygulanması. Üniversite Araştırmaları Dergisi. 2021;4(1):35-43.
- [18] Kızılca Çakaloz D, Çoban A. Profesyonel bir meslek olarak ebelik: lisansüstü program öğrencileri ne düşünüyor? Tek durumlu bir örnek olay çalışması. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2019;22(4):240-249.
- [19] Low DKS, Rounds J. Interest change and continuity from early adolescence to middle adulthood. International Journal for Educational and Vocational Guidance. 2006; 7:23-36.
- [20] Marcatto F, Ferrante D. The regret and disappointment scale: an instrument for assessing regret and disappointment in decision making. Judgment and Decision Making. 2008;3(1):87.
- [21] Özdemir Ö, Temiz G, Akın, S. Hemşirelerin kişilik özellikleri, benlik kavramı ve mesleğe ilişkin algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Journal of Research in Nursing. 2020;6(3):455-64.
- [22] Yaman M, Gerçek C, Soran H. Biyoloji öğretmen adaylarının mesleki ilgilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2008; 35:351-361.
- [23] Yücel U, Tuna Oran N, Yüksel E. Ebelik öğrencilerinin meslek ile ilgili görüşlerinin ve mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri kurumların değerlendirilmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017;6(4):69-76.
- [24] Yücel U, Ünal İ, Özdemir T, Koyuncu M, Çakmak N. Ebelik öğrencilerinin profesyonel değer algılarının belirlenmesi. Medical Sciences. 2018;13(4):94-104.

How to cite this article: Fişkin Siyahtaş G, Yılmaz ED. Ebelik Öğrencilerinin Mesleki İlgi ve Algılarının Mesleki Karar Pişmanlığı ile İlişkinin Belirlenmesi, Journal of Health Sciences and Management. 2024; 4 (1): 1-7. DOI: 10.29228/JOHESAM.29